

TÜRK ANAYASA DÜZENİ DERSİ
(2010 – 2011 BAHAR DÖNEMİ ARA SINAVI)

Cevap Anahtarı

1- Osmanlı Devleti'nin gerçek anlamda meşrutî monarşiye geçişi ne zaman ve ne ile olmuştur? Önceki sistemle farkı nelerdir? (15 puan)

Osmanlı Devleti, 1876 yılında Kanunî Esasınin kabulüyle mutlak monarşiden anayasal monarşiye geçmiştir. Ancak anayasa yasama ve yürütmede padişaha tanınan mutlak yetkiler nedeniyle kuvvetler ayrılığı yeterince gerçekleşmemiştir. Ayrıca parlamentonun kısa bir süre sonra feshedilmesi ve anayasanın askıya alınması nedeniyle 1876 tarihinde Osmanlı Devleti'nin tam anlamıyla meşrutî monarşiye geçtiği söylenemez. Meşrutî monarşiye geçiş, padişahın yasama ve yürütme üzerindeki mutlak yetkilerinin kaldırıldığı 1909 yılındaki anayasa değişiklikleri ile olmuştur. Bu değişiklikler ile padişahın yetkileri sembolik hale getirilmiştir. Kanun teklifi için padişahın izin alma zorunluluğu kaldırılmıştır. Öncesinde padişah bakanların tümünü seçerken, bu değişiklikler ile padişah sadece sadrazamı seçebilecektir. Ayrıca padişahın tüm yetkilerini kullanmasına karşı imza kuralı getirilmiştir.

2- 1924 Anayasasındaki hükümet sisteminin özellikleri nelerdir? (15 puan).

1924 Anayasasıyla esas olarak parlamenter sistem getirilmek istenmiştir. Bu anlamda parlamenter sistemin birçok özelliklerini taşımaktadır. Yürütme Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu olmak üzere iki başlıdır. Cumhurbaşkanı meclis tarafından seçilmektedir. Başbakanın parlamenter olması zorunludur ve hükümet meclisin güvenoyuyla göreve başlamaktadır. Bakanlar Kurulu kolektif sorumluluğa sahiptir. Bunun yanında getirilen hükümet sistemi meclis hükümeti sistemine benzer özellikler de göstermektedir. Anayasada TBMM, milletin tek temsilcisi ve egemenliğin kullanıcısı olarak düzenlenmiş; yasama ve yürütme güçlerinin TBMM tarafından kullanılacağı belirtilmiştir. Ayrıca TBMM Bakanlar Kurulunu denetleme ve düşürme yetkisine sahipken, yürütmenin TBMM'yi fesh yetkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple bazı hukukçular bu sisteme "kuvvetler birliği ve görevler ayrılığı sistemi" demektedir.

3- 1961 Anayasası ile anayasal düzende ne gibi değişiklikler olmuştur? (15 puan).

1961 Anayasası ile hükümet sistemindeki meclis sistemine benzer özellikler kaldırılarak, saf parlamenter sisteme geçilmiştir. Halk Meclisi ve Senato'dan oluşan iki meclisli bir yasama organı oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanının görev süresi tek sefer ve yedi yıl ile sınırlandırılmıştır. Yargı organının bağımsızlığını sağlamak üzere Hakimler Yüksek Kurulu oluşturulmuştur. Hakimlik teminatı artırılarak yüksek mahkemeler anayasada tanımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi kurularak, anayasa yargısı kurumu getirilmiştir. Siyasi partiler anayasada düzenlenerek güvenceli hale getirilmiştir. Seçimlerde çoğunluk sisteminden nisbi temsil sistemine geçilmiştir.

4- 27 Mayıs 1960 hükümet darbesi öncesinde meydana gelen ve bu darbeye sebebiyet verdiği ileri sürülen Demokrat Parti politikaları ve eylemleri nelerdir? (15 puan).

27 Mayıs darbesine, Demokrat Partinin özellikle son döneminde yaptığı bazı icraatların sebebiyet verdiği ileri sürülmektedir. Demokrat Parti iktidara geldikten sonra silahlı kuvvetlerin komuta kademesinin önemli bir kısmını emekliye ayırmıştır. Basın ve üniversiteler üzerinde hükümet denetimi artmıştır. Bu dönemde dış borçlar artmış ve enflasyon aşırı yükselmiştir. Tarım ve sanayi politikaları nedeniyle, subaylık ve devlet memurluğu avantajlı olmaktan çıkarılmıştır. Bazı subaylar hükümete karşı gizli komplo kurdukları iddiasıyla tutuklatılmıştır. Muhalefete karşı “Vatan Cephesi” kurularak, bu cepheye üye olanlar radyodan anons edilmiştir. Muhalefetin faaliyetlerini soruşturmak amacıyla geniş yetkilerle donatılmış “Tahkikat Komisyonu” kurulmuş, muhalefet ve basın baskı altında tutulmuştur.

5- 1982 Anayasasının özellikleri nelerdir? (Anayasa yapımı ve getirdiği sistem açısından değerlendiriniz ve birer örnek yazınız). (20 puan)

- Anayasa **kazüistik** bir yöntemle hazırlanmıştır. 177 madde ve 16 geçici maddeden oluşmuştur.
- Anayasa **katıdır**. İlk üç maddesi değiştirilmez. Anayasanın değiştirilmesi 175. maddede düzenlenmiştir, teklif ve kabulde nitelikli çoğunluk koşulu aranmaktadır.
- 1982 Anayasası **geçici dönem** öngörmüştür. Geçici 1. madde ile mevcut devlet başkanı cumhurbaşkanı olarak görevine devam etmiştir.
- Özgürlük otorite dengesinde, **otoritenin ağırlığını artırmıştır**. Özgürlüklerin sınırlandırılması daha da kolaylaştırılmıştır (m. 13).
- **Yürütme organı güçlendirilmiştir**. Cumhurbaşkanının göre ve yetkileri artırılmıştır (m. 104).
- Karar alma sürecinde **tıkanıklıkları giderici** (rasyonelleştirilmiş parlamentarizm) hükümler getirilmiştir. Cumhurbaşkanının seçimi en fazla dört oylamada tamamlanabilecek şekilde yeniden düzenlenmiştir (2007 öncesi 102. madde).
- Anayasa daha **az katılımcı** bir yöntemle yapılmış ve daha az katılımcı bir demokrasi modeli öngörmüştür. Halkın siyasete aktif şekilde katılmasını sağlayacak mekanizmalar getirilmemiştir.
- **Vesayetçilik** anlayışı güçlendirilmiştir: Milli Güvenlik Kurulu (m. 118), Yükseköğretim Kurumu (m. 131) gibi kuruluşlar getirilmiş ve geniş yetkilerle donatılmıştır.

6- 1982 Anayasasına göre özel hayatın gizliliğini sınırlandırma sebepleri nelerdir? (10 puan)

1982 Anayasasının 20. maddesine göre, usulünce verilmiş hâkim kararına bağlanmak koşuluyla, özel hayatın gizliliği şu hallerde sınırlandırılabilir:

- Milli güvenlik,
- Kamu düzeni,
- Suç işlenmesinin önlenmesi,
- Genel sağlık,
- Genel ahlak,
- Başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması.

7- 1982 Anayasasının 174. maddesi kimi zaman kamuoyunda yanlış yorumlanmaktadır. Bu maddenin yanlış yorumu nedir ve doğru bir şekilde nasıl yorumlanmalıdır? (sadece birer cümle ile açıklayınız) (5 puan)

Kamuoyunda bazı kimseler 174. maddedeki düzenlemenin, bu maddede sayılan devrim kanunlarının değiştirilmesini yasakladığını ileri sürmektedir. Oysa 174. madde devrim kanunlarının değiştirilmesini değil, anayasaya aykırılık savıyla anayasaya yargısı önüne getirilmesini engellemektedir.

8- Aşağıda verilen hususlar 1982 Anayasasının hangi maddelerinde düzenlenmiştir?(5 puan)

- a) Anayasanın değiştirilmesi: **175. madde**
- b) Anayasanın üstünlüğü: **11. madde**
- c) Başlangıç kısmının normatif değeri: **176. madde**
- d) İşkence yasağı: **17. madde**
- e) Dinlenme hakkı: **50. madde**